

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2018-06-18
Stockholm

Mål nr
M 10840-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-11-06 i mål nr M 2753-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

L N

Motpart

Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

SAKEN

Förbud mot skogsbruksåtgärder m.m. på fastigheten X i Gotlands kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1418957

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

L N har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och upphäva Skogsstyrelsens beslut.

Skogsstyrelsen har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

L N har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden:

De åtgärder som han har anmält för samråd tangerar Skogsstyrelsens förslag till skötselplan för skogsområdet. Beslutet att förbjuda all skoglig verksamhet är därför inte förenligt med 12 kap. 6 § miljöbalken som anger att en myndighet endast får förbjuda verksamhet om ett föreläggande om försiktighet inte är tillräckligt för att skydda naturmiljön. Eftersom beslutet avser ”alla former av skogsbruksåtgärder” innebär det att han under de närmaste tre åren inte ens ges möjlighet att hugga en enda enestolpe för stängsling av gårdens nötkreatur.

De höga naturvärden och förekomsten av marksvamp som finns i området har uppstått genom hans och hans förfäders sätt att sköta skogen. Enligt Skogsstyrelsen är kunskapen om de aktuella svamparnas krav på livsmiljö begränsad men ändå anser man sig veta att hans vård av skogen har varit till nackdel för marksvamparna. Skogsstyrelsens bedömning av området grundar sig bl.a. på äldre flygbilder. Upplösningen på dessa gamla bilder medger inte möjlighet att bedöma bl.a. krontäckning på det sätt som Skogsstyrelsen har gjort. Han har stor kunskap om skogen och hur den har förändrats genom åren och den bild som myndigheten tecknar stämmer inte. Enligt Skogsstyrelsen har död ved ett stort värde för att bibehålla rikedomerna av marksvamp i området. Detta stämmer inte med verkligheten i området eftersom marksvampen nu förekommer rikligt utan förekomst av död ved. De åtgärder han har anmält för samråd är inte till nackdel för marksvamparna.

Vitet om 100 000 kr som förbudet har förenats med är orimligt högt. Skogsstyrelsen framhåller att han har avverkat en del av nyckelbiotopen utan att visa naturhänsyn och att ett förbud och vite är nödvändigt för att skydda återstående del av nyckelbiotopen. Han bedriver sitt skogsbruk enligt ”Grön plan” och han har gjort betydande arealavsättningar både som ”Naturvård orört” och ”Naturvård skötsel”. En del av den skog som har slutavverkats i nyckelbiotopen hade vederbörlig avverkningstillstånd och sedvanlig generell naturhänsyn har tagits. Ett samråd genomfördes med Skogsstyrelsen innan avverkningen påbörjades. Under denna process har Skogsstyrelsen inte informerat honom om att biotopen skulle komma att prioriteras för områdesskydd och därmed inte gett honom möjlighet till ekonomisk ersättning utan upplyst honom om att det inte var lämpligt att slutavverka, men att det var fullt tillåtet. Det finns stora brister i Skogsstyrelsens handläggning av ärendet bl.a. gällande inventeringarna av skogsområdet och informationen till honom. Skogsstyrelsen har för avsikt att besluta om biotopskydd för det aktuella området och har möjlighet att meddela honom försiktighetsåtgärder för att bibehålla naturvärdena till dess. Det finns ingenting som talar för att det förfarandet skulle vara otillräckligt i det här fallet. Det finns inte ett sådant hot mot marksvampen att det är nödvändigt att förbjuda honom att sköta skogen.

Skogsstyrelsen har anfört i huvudsak följande:

Det aktuella området har höga naturvärden och utgör en nyckelbiotop med en speciell naturtyp som har stor betydelse för skogens flora och fauna. Skogsstyrelsen har genomfört fältbesök den 5 februari 2015 samt den 6 och 8 oktober 2015. Efter fältbesöken kunde man konstatera att det fanns rödlistade marksvampar inom hela nyckelbiotopsområdet. Sammanlagt elva olika rödlistade marksvampar samt tio olika signalarter har iakttagits. Bland dessa arter fanns bl.a. en mycket sällsynt marksvamp, *cortinarius spectabilis*. Arterna indikerade att kalkbarrskogen har mycket höga naturvärden. Skogsstyrelsen har bedömt att nyckelbiotopen är prioriterad för områdesskydd och har, efter att aktuell anmälan för samråd gavs in, inlett arbetet med att skydda området genom biotopskyddsområde.

Under ett pilotprojekt där bland andra skogsägarföreningen Mellanskog och Skogsstyrelsen ingick undersöktes om det är möjligt att vidta någon form av åtgärd i en nyckelbiotop utan att skada naturvärdena. Detta föranledde ytterligare ett besök av Skogsstyrelsen i fält i den aktuella nyckelbiotopen den 21 oktober 2016 för att göra en bedömning av om det överhuvudtaget var möjligt att vidta någon skogsbruksåtgärd med hänsyn till de höga naturvärdena. Skogsstyrelsen kom fram till att följande åtgärder skulle kunna vidtas i ett naturvårdande syfte:

- För att gynna ett extensivt bete kan 50% av enebuskarna i buskskiktet röjas bort, de äldsta buskarna ska sparas. För att gynna ett bete kan även luckor röjas upp.
- I syfte att bibehålla trädkontinuiteten kan en mindre andel tall avverkas för att gynna yngre tall och gran. Den tall som avverkas ska då faktiskt gynna en yngre tall eller gran. Uttaget motsvarar max 10–15 m³sk/ha. Viktigt att gammal tall och gran blir kvar.

Dessa åtgärder motsvarar vad myndigheten får göra för att vårda området enligt 7 kap 11 § 3 st. miljöbalken. De av L N anmälda åtgärderna går långt över vad Skogsstyrelsen anser kan göras utan att skada naturvärdena i nyckelbiotopen. De höga naturvärden som finns i området har inte tillkommit eller främjats av de skogsbruksåtgärder som L N har beskrivit. Avverkningen av de äldre träden har sannolikt medfört att det finns färre rödlistade sällsynta mykorrhizasvampar i dag jämfört med vad som har funnits innan. Avverkning av gammal, grovvuxen kvalitetsfuru är en åtgärd som kommer att missgynna de arter som är knutna till dessa gamla tallar. Om någon enstaka äldre tall avverkas för att gynna ett ungt träd kan det vara positivt för att bibehålla trädkontinuiteten. Det är dock av största vikt att det faktiskt står ett ungt träd bredvid det träd som avverkas som kan växa upp och bli ett äldre träd. Att röja i buskskiktet samt ung lågvuxen ek och asp utan att kombinera det med ett extensivt bete kommer att gynna örnbräken och ljung och dessa arter missgynnar en naturlig förnygring av barrträd och övriga växter vilket är mycket negativt för naturvärdena i det aktuella området. Det är viktigt att naturvärdena inte går förlorade genom ett genomförande av de anmälda skogsbruksåtgärderna innan Skogsstyrelsen hinner besluta om biotopskydd. Förbudet att vidta dessa åtgärder är nödvändigt för att skydda naturvärdena i avvaktan på ett biotopskyddsbeslut.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Eftersom det endast är L N som har överklagat så har Mark- och miljööverdomstolen att pröva om det finns skäl att upphäva det förbud som mark- och miljödomstolen har tidsbegränsat.

Mark- och miljööverdomstolen gör inte någon annan bedömning än den mark- och miljödomstolen har gjort vare sig i fråga om områdets naturvärden, de anmälda åtgärdernas påverkan på dessa eller i avvägningen mellan de allmänna och enskilda intressena.

Ett vite ska fastställas till ett belopp som kan antas förmå en adressat att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Mark- och miljööverdomstolen finner att vitesbeloppet framstår som rimligt. Vad L N har framhållit medför ingen annan bedömning. Hans överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Mikael Schultz, f.d. hovrättsrådet Eywor Helmenius och tf. hovrättsassessorn Alexander Häggkvist, referent.

Föredragande har varit Linnea Haglund.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
3:6

DOM
2017-11-06
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2753-17

PARTER

Klagande

L N

Motpart

Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut den 27 april 2017 i ärende nr L 648-2017, se bilaga 1

SAKEN

Förbud mot skogsbruksåtgärder m.m. på fastigheten X, Gotlands kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslut så att förbudet ska gälla tills nytt beslut om biotopskyddsområde har fattats för området, dock som längst t.o.m. den 27 april 2020.

2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 418399

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Skogsstyrelsen beslutade den 27 april 2017 att förbjuda L N, vid vite om hundratusen (100 000) kr, att inom ett på karta angivet område på fastigheten X i Gotlands kommun utföra alla slags skogsbruksåtgärder och avverkningar.

Beslutet gäller tills nytt beslut om biotopskydd har fattats för området samt gäller omedelbart även om det överklagas.

L N har överklagat Skogsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

L N yrkar att mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet och anför i huvudsak följande.

Den aktuella nyckelbiotopen har under lång tid varit föremål för diskussioner. Den omfattar 15,1 hektar och denna storlek är unik för Gotland och ovanlig för södra delen av landet. Upprinnelsen var den avverkningsanmälan som han lämnade in den 23 januari 2015, omfattande 4,6 hektar slutavverkning. Detta medförde att Skogsstyrelsen gjorde nyckelbiotop av 15,2 hektar, inklusive området han anmält för avverkning.

LRF, skogsnäringen och han själv reagerade när en nyckelbiotop av den här storleken konstaterades. Protesterna resulterade i en pilotstudie där Mellanskog, Skogsstyrelsen och han själv som representant för markägarna försökte komma fram till en gemensam linje för hur nyckelbiotoper varsamt kan brukas.

Korridorhugning, plockhugning m.m. diskuterades under flera olika möten, men med hänvisning till bristande kunskapsunderlag avvisades alla former av brukande som skulle kunna ge någon vettig ekonomi för markägaren. Dock presenterade Skogsstyrelsen ett mycket måttligt förslag till brukande som styrelsen kunde

acceptera. Detta förslag, som presenterades november 2016, är mer långtgående än hans aktuella samrådsanmälan från mars 2017, som nu stoppats och dessutom belagts med ett vite om 100 000 kronor.

De skogliga åtgärder som han anmält till samråd är precis de åtgärder han vidtagit på det aktuella skiftet sedan början av 1970-talet och därigenom har de höga naturvärdena skapats. Åtgärderna sammanfaller ju också i stora delar med Skogsstyrelsens eget förslag till skötsel.

Varannan eller var tredje vinter har skiftet gått igenom med borttagande av torrträd, döende gran och töre-skadad tall. Rimlig framkomst för traktor och huggarvagn har röjts upp och lämplig ene har huggits till stängselstolpar och ”staur” (en lång klen enes-vidja som används vid uppsättning av gammaldags gotländsk troder-tun).

Att vid ett skyhögt vite förbjuda huggning av ene-stolpar i ett bestånd som håller 100 000 tals enebuskar är inte rimligt. Han har huggit stängselstolpar för gårdens behov på det aktuella området i snart 50 år och antalet enebuskar har under samma tid ökat enormt. Särskilt märkligt blir ju beslutet med tanke på att Skogsstyrelsen förordar just bortröjning av ene i sitt förslag till skötselåtgärder. Utan att förstå sammanhangen försöker man nu skydda den skyddsvärda skogen mot de åtgärder och den person som skapat skyddsvärdet.

Om man från Skogsstyrelsens sida på sikt tänker föreslå att biotopskydd ska bildas på hela eller delar av området är det ju särskilt viktigt med sedvanlig skötsel av skogen tills detta är klart. Vilken tid en sådan process kan ta är svårbedömt. Att på vaga grunder och med stor inkonsekvens genom vitesföreläggande hålla honom borta från hans egen skog på obestämd tid kan inte anses förenligt med äganderätten. Beslutet om förbud av skogsbruksåtgärder ska upphävas, varefter Skogsstyrelsen istället får ta en diskussion med honom om vilka av åtgärderna i samrådsanmälan som kan skada naturvärdena.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen anmärker inledningsvis att domstolen funnit det onödigt att lämna Skogsstyrelsen tillfälle att yttra sig över L Ns överklagande (jfr 22 § lagen (1996:242) om domstolsärenden).

Enligt 6 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får Skogsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att ett särskilt skyddsvärt skogsmarksområde ska utgöra ett s.k. biotopskyddsområde.

Enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får Skogsstyrelsen förbjuda en anmäld verksamhet om det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön och det inte är tillräckligt att endast vidta skyddsåtgärder.

Vidare kan nämnas att en utgångspunkt är att en markägare har rådighet över sin fastighet. Av 2 kap. 15 § regeringsformen framgår dock att den enskildes egendom inte är ovillkorligt skyddad utan inskränkningar kan göras för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Ett sådant allmänt intresse är miljöskydd. Även Europakonventionen för mänskliga rättigheter ger utrymme för rådighetsinskränkningar av miljöskäl. Vid samtliga slag av äganderättsintrång gäller en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång i det allmännas intresse måste balanseras mot det men den enskilde lider av intrånget. Staten ges vid tillämpningen av denna princip en förhållandevis vid egen bedömningsmarginal (se t.ex. prop. 2009/10:80 s. 165 och MÖD 2017:7).

I nu aktuellt fall har Skogsstyrelsen meddelat förbud mot fortsatta avverkningar och andra skogsbruksåtgärder inom ett område som bedömts ha så stora naturvärden att myndigheten avser att förklara området som ett biotopskyddsområde. Förbudet gäller till dess ett beslut om biotopskyddsområde har fattats.

Mark- och miljödomstolen instämmer i Skogsstyrelsens bedömning att de anmälda skogsbruksåtgärder skulle riskera att skada de naturvärden som finns i området. Skogsstyrelsen har därför haft fog för sitt beslut att förbjuda åtgärder under den

tid som frågan om bildandet av biotopskyddsområde handläggs. Det är dock inte skäligt att låta ett sådant förbud gälla på obestämd tid. Domstolen bedömer därför, i analogi med vad som normalt gäller vid bildandet av bl.a. naturreservat (jfr 7 kap. 24 § miljöbalken), att förbudet bör begränsas till tre år.

Mark- och miljödomstolen erinrar avslutningsvis om att det i 31 kap. 4 § första stycket 7. miljöbalken finns bestämmelser om rätt till ersättning vid förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken (jfr även t.ex. RÅ 1996 ref. 56).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 27 november 2017.

Jesper Blomberg

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jesper Blomberg, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius.